

OTA ONA VA FARZAND MUNOSABATLARINING XUSUSIYATLARI

Hayitboyeva Dinora Farhod qizi

Jubanova Iroda Batirbek qizi

Berdaq nomidagi Qoraqalpoq Davlat Universiteti Pedagogika va psixologiya kafedrası amaliy psixologiya yo'nalishi 2-kurs talabasi.

Mambetiyarova Venera Rayimbayevna

Berdaq nomidagi Qoraqalpoq davlat universitet pedagogika va psixologiya kafedrası o'qituvchisi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14231453>

Annotatsiya. Ota-ona va farzandlar o'rtasidagi munosabatlar har bir oilaning ijtimoiy-psixologik muhitini belgilovchi asosiy omildir. Ushbu munosabatlar oila a'zolari orasidagi muloqot, mehr-oqibat, tarbiya va o'zaro hurmat kabi ko'plab jihatlarni o'z ichiga oladi. Bola shaxsining shakllanishida bu munosabatlar muhim ahamiyatga ega bo'lib, uning intellektual, hissiy va axloqiy rivojlanishiga bevosita ta'sir qiladi. Ushbu maqolada ota-ona va farzandlar munosabatlarining mohiyati, ularning turlari va xususiyatlari hamda ushbu munosabatlarni rivojlantirish yo'llari keng yoritiladi.

Kalit so'zlar: ota-ona, farzand, o'zaro hurmat, munosabatlar tizimi, ma'suliyat xissi, qadrlash xissi.

CHARACTERISTICS OF PARENT-CHILD RELATIONSHIPS

Abstract. The relationship between parents and children is a key factor determining the socio-psychological environment of each family. These relationships include many aspects such as communication between family members, kindness, upbringing and mutual respect. These relationships are of great importance in the formation of the child's personality and directly affect his intellectual, emotional and moral development. This article will comprehensively cover the essence of parent-child relationships, their types and characteristics, and ways to develop these relationships.

Keywords: parents, children, mutual respect, relationship system, sense of responsibility, sense of appreciation.

ОСОБЕННОСТИ ДЕТСКО-РОДИТЕЛЬСКИХ ОТНОШЕНИЙ

Аннотация. Отношения между родителями и детьми являются основным фактором, определяющим социально-психологическую среду каждой семьи. Эти отношения включают в себя множество аспектов, таких как общение между членами семьи, привязанность, образование и взаимное уважение. Эти отношения имеют важное

значение в формировании личности ребенка и непосредственно влияют на его интеллектуальное, эмоциональное и нравственное развитие. В данной статье рассматривается природа детско-родительских отношений, их виды и характеристики, а также пути развития этих отношений.

Ключевые слова: *родитель, ребенок, взаимное уважение, система взаимоотношений, чувство ответственности, чувство признательности.*

Ota-ona va farzandlar munosabatlarining mohiyati. Ota-ona va farzandlar o'rtasidagi munosabatlar ikki tomonlama jarayondir. Bu jarayon faqatgina bola tarbiyasiga qaratilgan emas, balki ota-onaning o'z mas'uliyatini his qilishi va bolaga bo'lgan mehrini namoyon etishi bilan ham bog'liq. Ushbu munosabatlar quyidagi jihatlar bilan tavsiflanadi:

1. Mehr-oqibat va ishonch

Farzandlar o'z ota-onasidan mehr va e'tibor kutadi. Mehrli munosabatlar bolada o'ziga bo'lgan ishonchni oshiradi, hissiy barqarorlikni shakllantiradi. Ishonch esa ikki tomonlama bo'lib, ota-ona farzandlariga ishonch bildirish orqali ularda javobgarlik tuyg'usini rivojlantiradi.

2. Hurmat va tenglik. Ota-ona va bola o'rtasidagi hurmat munosabatlari bolada o'z-o'zini qadrlash tuyg'usini rivojlantiradi. Shuningdek, ota-ona farzandga ularning fikriga quloq tutib, mustaqil qaror qabul qilish imkoniyatini berishi bola shaxsining to'laqonli rivojlanishiga zamin yaratadi.

3. Hissiy va axloqiy qo'llab-quvvatlash. Bolalar o'z hayotining turli bosqichlarida hissiy va axloqiy yordamga muhtoj bo'ladilar. Ota-onaning tushunchali va qo'llab-quvvatlovchi munosabatlari bola uchun muhim tayanchnoma hisoblanadi. Ota-ona va farzandlar munosabatlarining turlari. Oila ichidagi munosabatlar asosan ota-onaning tarbiyaviy uslublariga bog'liq. Quyida ushbu munosabatlarning eng asosiy turlari keltirilgan:

1. Avtoritar munosabatlar. Bu uslubda ota-ona qat'iy nazorat va intizom talab qiladi.

Bunday muhitda farzandlar o'z fikrini bildirishdan cho'chishlari va ota-onaga nisbatan qo'rquv his qilishlari mumkin.

2. Demokratik munosabatlar. Ushbu uslubda ota-ona va bola o'rtasida o'zaro hurmat va tenglik hukm suradi. Farzandlarning fikri inobatga olinadi, ular erkin va mas'uliyatli bo'lib tarbiyalanadi. Bu munosabatlar bolaning ijodkorligi va o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi.

3. Liberal munosabatlar. Bunday oilalarda ota-ona farzandga ortiqcha erkinlik beradi va nazoratni cheklaydi. Natijada bolalar mas'uliyatni yetarlicha his qilmasligi yoki noto'g'ri qarorlar qabul qilishi mumkin.

Farzandlarning yoshga xos xususiyatlariga mos munosabatlar.

1. Maktabgacha yoshdagi farzandlar. Ushbu davrda bolalar ko‘proq ota-onaning e‘tiboriga, mehriga va quvvatloviga muhtoj. Bu bosqichda bola bilan birgalikda o‘ynash, unga yangi narsalarni o‘rgatish va tushuntirish muhim.

2. Maktab yoshidagi bolalar. Maktab yoshidagi bolalar uchun ota-ona va bola o‘rtasidagi muloqot alohida ahamiyatga ega. Bu yoshda bola maktabdagi muvaffaqiyatlari va qiyinchiliklari haqida gaplashishni xohlaydi. Ota-onaning unga quloq tutishi va kerakli maslahatlar berishi muhimdir.

3. O‘smirlik davridagi farzandlar. O‘smirlik davrida bolalar mustaqillik va shaxsiy hududga ehtiyoj sezadilar. Ota-onalar farzandlariga ortiqcha nazorat o‘rniga, ularning fikrini tushunib, ularni qo‘llab-quvvatlashi zarur.

Ota-ona va farzandlar o‘rtasidagi muammolar

Ba‘zi hollarda oila ichida muammolar yuzaga kelishi mumkin. Bu muammolar ota-onaning noto‘g‘ri tarbiyaviy uslubi yoki bolalarning psixologik ehtiyojlarini tushunmaslik natijasida kelib chiqadi. Quyida eng ko‘p uchraydigan muammolar keltirilgan:

Muloqotning yetarli emasligi;

Avtoritar yoki beparvo munosabatlar;

Farzandning ehtiyojlarini e‘tiborsiz qoldirish;

Ota-onalar o‘rtasidagi nizolarning bola ruhiyatiga tasiri.

Ota-ona va farzandlar munosabatlarini mustahkamlash yo‘llari

1. Sifatli muloqot. Ota-onalar farzandlari bilan kunlik muloqot qilishga vaqt ajratishi kerak. Suhbatlar samimiy va bolani tushunishga qaratilgan bo‘lishi lozim.

2. Birgalikda vaqt o‘tkazish. Ota-ona va bola birgalikda vaqt o‘tkazishi (masalan, o‘yinlar o‘ynash, sayrga chiqish yoki kitob o‘qish) o‘zaro ishonchni mustahkamlaydi.

3. Hurmat va mehri namoyish qilish. Bola o‘zini qadrlangan va sevganligini his qilishi kerak. Har bir kichik yutuq uchun maqtov va rag‘bat berish ota-ona va farzand munosabatlarini yaxshilaydi.

4. Bolaning hissiy ehtiyojlarini inobatga olish. Farzandlar ota-onaning ularga nisbatan mehribon va tushunchali bo‘lishini qadrlaydi. Bolaning hissiy ehtiyojlarini anglash va ularga mos munosabat bildirish muhim.

Xulosa: Ota-ona va farzandlar o‘rtasidagi munosabatlar oilaning muhitini belgilovchi eng muhim jihatlardan biridir. Ushbu munosabatlar nafaqat bola tarbiyasida, balki uning kelajakdagi shaxsiy va ijtimoiy muvaffaqiyatlarida ham asosiy rol o‘ynaydi.

Shu sababli ota-onalar farzandlariga nisbatan mehribonlik, e'tibor va hurmat ko'rsatib, ularning shaxsiy rivojlanishiga faol hissa qo'shishlari kerak. O'zaro ishonch, ochiq muloqot va birgalikdagi vaqt ushbu munosabatlarni yanada mustahkamlaydi.

REFERENCES

1. Shoumarov G'.B., Sog'inov N.A. O'zbek oilasining etnopsixologik xususiyatlari Ilmiy ishlar to'plami.
2. Imomqulova, F. (2022) "ОИЛАДА ТАРБИЯНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ
3. Makarenko A. S. Kniga dlya roditeley.
4. Lishin O.V. Pedagogicheskaya psixologiya vospitaniya.
5. wikipedia.uz